

L'AUTORITAT I L'EDUCACIÓ

TONI LLORET

Ens hem de remetre a l'època de la recuperació de la democràcia al nostre país per adonar-nos que el sentit del concepte *autoritat* ha variat molt, especialment dintre del marc familiar i en la relació d'aquest amb l'escola. La intenció d'aquest article és, doncs, reflexionar sobre aquest canvi i les seves aparents conseqüències, tot puntualitzant-ne els efectes i la transcendència educativa intrafamiliar.

El fet d'haver hagut de conviure durant anys amb un entorn sociopolític en què el mot *autoritat* connotava repressió i ordre disciplinari, sembla haver contaminat les consciències dels qui ara són pares i mares. Dit d'una altra manera, més en positiu, el procés de descontaminació autoritarista tant a nivell col·lectiu com individual, propiciat per l'anhelada i afortunada vinguda de la democràcia, va provocar un sobtat descobriment que les fórmules educatives emprades per educar els adults que ara tenen a l'entorn de quaranta anys no eren les millors, i que hi havia quelcom anomenat llibertat que, si bé era en principi aplicable a l'àmbit polític, també amarava les conductes individuals i familiars.

Des d'un punt de vista escolar, per exemple, aquest fenomen va significar la beneficiosa recuperació del moviment d'escoles d'estiu, la relectura i la lliure pràctica de teories pedagògiques respectuoses amb la individualitat i personalitat dels infants, teories que sovint s'havien hagut de deixar en un calaix amagat durant la dictadura.

Va ser, per tant, un procés natural de finals dels anys setanta i principis dels vuitanta que els adults que s'estrenaven com a nuclis familiars volguessin donar també un aire nou a la seva funció educativa envers els seus fills i filles. Aire nou que tenia com a senyera la contraposició, quasi automàtica, del contaminat concepte *autoritat*, pel de *llibertat*.

Els fills havien de ser tractats amb llibertat, no se'ls podia educar amb aquella eina tan terrible, l'autoritat, que tant mal havia fet i que feia tant tuf a repressió irracional i inútil.

Naturalment, des de la sociologia, ens dirien que aquest és un punt de vista limitat per fer una reflexió de la mena que es proposa. I, certament, seria absurd voler-ho negar; conceptes com el civisme, que es tradueixen en comportaments col·lectius concrets, també es van redescobrir fa pocs anys, una vegada la sensació de llibertat individual es va haver d'anar harmonitzant amb sensacions semblants que es tornaven a desvetllar, també, en els nostres conciutadans.

Des d'una perspectiva més abstracta, es tractava de la possibilitat de renéixer en un temps en què grans valors de la civilització occidental, com la llibertat mateixa o la fraternitat i la igualtat, cuinats a la revolució francesa, tornaven a tenir el seu ple significat o, més ben dit, apareixien com a inconscients fonaments que sempre havien existit, però que es podien tornar a exhibir com a patrimoni propi, d'una manera exaltada i tan lluïda com si s'acabessin d'estrenar.

El concepte *autoritat* no hi cabia, en aquest entorn, ni que fos per parlar-ne dintre de casa. Hauria estat un tema de conversa fastigós i gens propici a les orelles infantils.

L'AUTORITAT A L'ESCOLA

Portes endins de l'escola, la cosa era semblant. El mestre deixava de ser aquell instrument, tocat pel dit diví, que tot ho sabia i a qui res ni ningú no podia qüestionar, amb una autoritat il·limitada davant dels seus alumnes. Una autoritat emanada, d'una banda, del mateix sistema i, de l'altra, del valor que significava encara el fet de saber, davant d'aquells -la majoria- que eren ignorants per obra i gràcia del mateix sistema.

Els mestres es convertien en simples mortals que, pel fet de ser-ho, havien de donar explicacions del que passava a les aules i havien d'aprendre a entrar en contacte amb un sector social, el dels pares i mares dels seus alumnes, absolutament desconeguts fins feia poc.

Els mateixos mètodes didàctics es renovaven de sobte, i giraven el cap vers aquells qui, paradoxalment, mai no mereixien les mirades: els alumnes. Calia, doncs, posar-se al dia i començar a pensar en l'alumne com en una persona, també subjecte de drets i no només com a projectes incomplets d'homes i dones.

L'educació familiar, ja limitada en si mateixa per la magra quantitat de temps que els progenitors poden dedicar als fills i filles, s'ha convertit en quelcom rar, amb uns efectes col·lectius més transcendents del que aparentment pugui semblar.

EL VALOR DE LA NORMA

La freqüent manca de límits imposada per pares i mares als seus fills, les incoherències a què obliga el fet d'haver de donar unes explicacions

que abans se solucionaven amb un "perquè ho dic jo!", mesclat amb un entorn social cada vegada més abocat cap enfora, a la intercomunicabilitat, que no pas tendent a resguardar-se en les parets de casa, deixa molts dels qui ara són adolescents i joves en una posició de flagrant inferioritat davant de temptacions totalitàries.

Aquell a qui no se li ha ensenyat el valor de la norma -d'altra banda essencial per a una mínima convivència democràtica- tendirà a considerar-se ubicat en un dels dos extrems: l'absoluta inseguretat personal o la voluntat constant de transgredir sense límits.

Cal adonar-se que les conductes adolescents ja es caracteritzen, per naturalesa, per exercicis conductuals sovint extremistes. Però aquest fenomen, que no té altra missió que la d'entrenar el jove en el joc de la convivència adulta, es desvirtua quan, per un dèficit en els aprenentatges bàsics de les normes i els límits, va més enllà i cau en mans del despropòsit i l'incivisme o fins i tot del feixisme conductual.

L'afirmació anterior s'entén més bé quan s'observa que molts dels estralls, agressions, etc., típics de les nits ciutadanes, són protagonitzats per fills de classe mitjana, tant com per joves marginals, és a dir, per gent jove a qui s'hauria de presuposar coneixedors dels valors ciutadans i de les normes de convivència. En canvi, són aquests mateixos joves els qui exhibeixen estètiques intolerants o simplement es comporten com a tals i reben el suport dels seus pares i mares quan la policia els deté per estralls o desordres. Suport expressat bàsicament amb una negació de la possibilitat que els seus fills hagin estat capaços d'haver causat els danys de què se'ls acusa.

Estem parlant de joves per als quals la paraula de l'adult no té cap mena de valor o, fins i tot, és per definició menyspreable. I aquesta forma de comportament no és privativa de les bandes extremistes organitzades -no és d'elles que s'està parlant-, sinó que s'estén cada vegada més per la franja d'edats dels tretze als vint-i-cinc anys.

No és estrany, doncs, que darrerament hi torni a haver tímids intents de tornar a considerar un element formatiu important per a l'escola, el de l'educació en els valors. I encara sobta menys quan un hom llegeix que una recent llei francesa responsabilitza també els pares de les infraccions que puguin cometre els infants i joves.

La responsabilitat, o més ben dit la manca d'aquesta, és la conseqüència -entre altres elements- d'una transició més o menys adient en el pla polític, però massa sobtada en el terreny educatiu familiar.

El respecte pels drets dels infants inclou el deure d'ensenyar-los a respectar i obeir els adults que en són i n'han de ser responsables. També inclou, doncs, el deure d'ensenyar-los a respectar les normes i a fer-se respectar els propis drets. I inclou, igualment, la responsabilitat de conduir els fills cap a la convivència democràtica. Per aconseguir-ho, per assolir un mínim grau d'èxit en aquest delicat exercici de l'educació dels fills, és imprescindible rescatar el legítim paper de l'autoritat, que no necessàriament condueix a la disciplina "a l'antiga", sinó que porta de dret al respecte i a la responsabilitat personal i cívica.

TONI LLORET I GRAU (Igualada, 1957) és psicòleg i director del Centre de Recursos per a la Infància i Família (CRIF) de la Diputació de Barcelona. Entre altres obres, és autor de *L'infant maltractat* (1993), de *Drogas, símptomes y signos* (1994) i de la novel·la *El bord* (1997).